

Un 'skyline' barceloní

ADOLF TOBEÑA

Les dues grans columnes del Port Olímpic delimiten, amb el Tibidabo i la torre de Collserola a l'esquena, el nou 'skyline' de Barcelona. Segons l'autor, podria ser la imatge que es fixaria en la memòria dels viatgers habituals i clients potencials

12

El canvi més notable que ha sofert en els darrers anys el perfil barceloní és l'aparició de dos gratacels al Port Olímpic. Sempre que me'ls miro de lluny penso que per primera vegada Barcelona pot tenir un skyline característic. Això és, un contorn visual que, retallat contra el cel o el mar, funcioni com a silueta típica i immediatament perceptible.

Les ciutats de caràcter sempre han tingut un skyline ben definit. El model contemporani l'ha imposat la cinematografia nord-americana, a partir dels feixos de gratacels o les grans obres d'enginyeria. La murada dolomítica de Manhattan, vista des del Hudson o des de Brooklyn, n'és el prototip. Però també val la badia daurada presidida pel pont penjant a San Francisco; els gegants de vidre que vigilen a Dallas les planúries petroleres, o els immensos talaiots emmirallant-se al Michigan a Chicago. I així s'ho munten les noves grans urbs americanes o asiàtiques quan volen una postal identificadora.

Però tot allò que ara fan les grues i els computadors amb el vidre, el ciment i els materials ceràmics, abans ho feien els mestres d'obra, els picapedrers i els ferrallers; les punxes catedralícies, les grans voltes renaixentistes i el retall de les torres o dels castells encimbellats definien les siluetes urbanes amb tanta precisió com els pics dels gratacels. D'ací deriva, justament, la força i l'atractiu perenne de moltes ciutats europees: tenen perfils elegants i inconfusibles que permeten el reconeixement instantani. I no hi fa res que en les grans capitals l'expansió cancerosa hagi esborrat els límits perimetrals: quan se senten orgulloses de la seva imatge global,

mimen la façana definidora i creen salons d'una plasmació retiniana singular. Recordeu, si no, el formidable skyline de Londres, que s'allargassa —aprofitant l'ondulació del Tàmesi— des de Westminster fins a Sant Pau i els monstres llunyans de la City. O les elegants ribes del Sena parisenc, amb Notre-Dame al mig i les esplanades imperials de la Concorde i la Torre Eiffel. Això sense oblidar els immensos escenaris burocràtico-religiosos de Sant Pere a Roma i de la plaça Roja a Moscou, i molts altres espais urbans de gran presència.

Barcelona, però, no en té cap de perfil identificador global. En això fins i tot li passen la mà per la cara Girona, Lleida o Tortosa —i moltes altres ciutats i viles del país—, que han sabut definir i mantenir una silueta ràpidament identificable. El cap i casal conté una munió d'espais urbans finíssims i una esplèndida col·lecció d'obres arquitectòniques que no pot potenciar com caldria en una façana singular o en salons de gran volada perquè les manté recloses o disperses perquè siguin descobertes únicament pels ulls tafaners de l'explorador pacient. Proveu, si no, de fer una portada o un pòster barceloní: sempre s'acaba triant un detall ornamental (preferentment gaudinià o, de vegades, absurdament zoològic), perquè la ciutat dels arquitectes encara no ha aconseguit una definició paisatgística precisa.

De fet, l'ocupació caòtica i in-tempestiva de la plana costanera entre el Llobregat i el Besòs genera una aglomeració palpitant però espantosa i lletja. I és per aquesta raó que els propagandistes de l'Ajuntament martel·legen la ciutadania amb campanyes insistents per convèncer-la que viu en l'indret més bonic del món: saben,

DÚNIA LORDA VIDAL

en realitat, que han de treballar sobre una taca maligna que tot just ara —després de les grans obres d'ordenació olímpica— comença a donar senyals de contenció i a oferir veritables possibilitats per a la cirurgia estètica a gran i a petita escala.

Per arrodonir un skyline presentable ara que la ciutat ja se'l mereix i el turisme probablement l'exigeix, cal creure en les possibilitats de la façana marítima encara que només sigui perquè la presència de Montjuïc i el port són decisives i inevitables. De fet, així ho han entès sempre les poques pel·lícules d'ambient barceloní (¿per què els directors de cine han cregut tan poc en les possibilitats paisatgístiques de la capital catalana?) quan triaven la perspectiva definitiva del passeig de Colom amb Montjuïc al fons i l'almirall fent de guaita de mar i muntanya.

Ara, però, les dues grans columnes del Port Olímpic emmarquen un frontispici notable que tanca el tossal costerut, i delimiten així un amplíssim escenari que supera l'encongiment divuitesc de l'anterior. En això, l'energia maragalliana i la visió reformadora del regidor Bohigas han estat decisives. Hi manca, segurament, un tercer gran volum que permetria la continuïtat visual potser una mica esvaïda per la distància excessiva. Tercer volum que podria situar-se pels volts de l'antiga estació de rodalies o, encara millor, arran de mar, allà on neix l'escullera (un

bon lloc, per cert, per al nou coliseu operístic un cop comprovat que la revifada del Liceu quedarà deliciosa però esquifida). No obstant, la major part de la feina ja és feta i, si s'acaba d'adobar la façana de la Barceloneta, ja resta només el muntatge fotogràfic, tot tenint present que el perfil de l'esquena ciutadana el coronen magníficament el Tibidabo i la torre de comunicacions.

Amb un skyline ben aconseguit, Barcelona podria millorar les perspectives per fer de nau capitana a la Mediterrània occidental, perquè la seva imatge quedaria ben fixada en la memòria dels viatgers habituals i dels clients potencials. Que és, al capdavant, allò que compta en una urbs amb vocació comercial capdavantera. La fesomia ben dibuixada ajuda moltíssim perquè permet l'evocació immediata i desvetlla el joc imaginatiu que la publicitat aprofita per encendre delers i dirigir tendències. No fa gaire s'ha pogut demostrar (*) que l'evocació espontània d'imatges visuals al cervell (i tant se val que siguin grafismes, objectes, panorames o persones) requereix un tipus de treball neural especialitzat, molt similar al que fem servir quan hem de recuperar memòries ben consolidades, com ara retrobar un nom elusiu o fer càlculs mentals.

La qual cosa implica, per exemple, que per situar visualment i de memòria una botiga concreta en un trajecte urbà familiar cal el treball coordinat de diverses regions cere-

brals que s'activen ordenadament per tal de generar una fotografia espontània (sense la imatge present, volem dir) que finalment farà possible la identificació dels retols i fins i tot dels detalls de l'aparador, just en el xamfrà o en el tram pertinent de carrer. Feines totes elles que poden ésser perfectament independents de les tasques de reconeixement que fa l'escorça visual

primària davant d'imatges externes quan són presentades directament. Tot això s'ha establert fent mesures de radiologia avançada amb tomografia d'emissió de positrons o amb ressonància magnètica funcional en individus perfectament conscients i alertats mentre resolien tests que obliguen a treballar amb imatges visuals autogenerades o induïdes amb estímuls.

Una silueta ben dibuixada i característica potencia, per tant, la recuperació d'imatges visuals i facilita el record espontani. És per això que podem recrear amb facilitat els skylines famosos dins del nostre cap. Si Barcelona sap fer-se'n un de ben precís i impactant, ja no serà tan peremptòria la necessitat d'organitzar saraus de gran magnitud periòdicament o d'inventar grafismes més o menys cursis per tal d'alimentar les campanyes de promoció. El panorama urbà fascinarà les retines de manera tal que el cervell del personal tendirà a recuperar-lo amb facilitat i sense necessitat d'excuses ni d'ajuts especials: ho farà pel pur caprici evocador o per la temptació publicitària indirecta, que és la bona.

Adolf Tobeña Pallarés és professor de psicologia mèdica a la UAB

(*) Roland, P.E., and Gulyas, B.: "Visual imagery and visual representation", *Trends in neurosciences*, 17, 7, 281-287, 1994.

HEMEROTECA

'La Vanguardia' (22-8-94)

García Trevijano

[...] Ara dos informadors meus em revelen l'existència d'una confabulació que pretén desestabilitzar el govern, provocar l'abdicació del rei i proclamar una República de la qual seria president l'ex-notari i home de negocis Antonio García Trevijano. Segons els meus informadors, els protagonistes d'aquesta operació serien el susdit García Trevijano, un conegut mitjà d'informació poc donat als escrúpols ètics i que quan ho creu convenient frega obertament el groguisme, un personatge pròxim a Alfonso Guerra el nom del qual em reservo per mesures de seguretat i un ex-banquer que finança regularment les campanyes antigovernamentals iniciades per l'esmentat mitjà. Tot això em sona a

broma, però no ho és. Em diuen que Luis María Anson, entre d'altres, s'ho pren molt seriosament.

L'operació es portaria a terme per etapes. Primer es desestabilitzaria el govern atacant sense treva Felipe González en les seves hores baixes. Aquesta vegada els atacs serien de caràcter personal que polític. S'atacaria simultàniament Narcís Serra, aprofitant la seva actual vulnerabilitat i desempaïment. Paral·lelament es faria una forta campanya a favor d'Aznar, "un home que durarà el temps que vulguem que duri", segons paraules d'un dels conjurats. Amb filtrant petites i breus notícies en detriment de la figura del rei, per acabar publicant un dossier que comprometés greument el monarca en algun escàndol irreparable. [...] Segons els estratèges de l'o-

peració, el rei, fart de tanta porqueria, acabaria per abdicar en el seu fill Felip, el qual, donada la seva joventut i la seva inexperiència política, seria més fàcil de manipular, i facilitaria sense oposar resistència el pas de la monarquia a una República presidida per l'inefable García Trevijano. No sembla que cap dels conjurats conegui bé ni el rei ni el príncep, perquè si fos així no es farien tantes il·lusions.

¿Però qui són aquests senyors que pretenen desviar en benefici propi el curs de la història d'Espanya? Jo només conec bé l'ex-notari. De l'home que finança l'operació només sé que com a especulador ficat a banquer va aconseguir carregar-se en poc temps un dels grans bancs espanyols, i de passada li va clavar una punyalada a traïció a la poca credibilitat que estava recuperant Espanya en el

món. Pel que fa a la persona que dirigeix el mitjà d'informació encarregat de muntar la campanya, sol contestar als que l'adverteixen del mal que l'operació li pot causar al país: "A mi només m'interessa vendre paper, la monarquia m'és indiferent, i per carregar-me el govern estic disposat a fer el que sigui necessari."

[...] García Trevijano mai va saber evitar ferir amb el seu orgull l'orgull dels altres. "Aquest home no sap manar, només sap ordenar", em va dir un dia Tierno Galván sortint d'una tempestuosa reunió amb el coordinador.

Aquest implacable Saint-Just, frustrades les seves ambicions polítiques, es va convertir en l'advocat i valedor dels grans evasors de capitals en l'època de l'ensorrament del Banc Coca. No només ajudant-los a treure diners d'Espanya, sinó també acon-

sellant-los en les seves inversions a l'estranger.

[...] Actualment Trevijano fa grans demostracions de republicanisme. Però no ens enganyem, el republicanisme de l'ex-notari no té a veure amb el d'una Pilar Rahola. Trevijano és republicà per desesperació. Quan Joan Carles era encara príncep d'Espanya, Trevijano va pretendre treballar a la Zarzuela. Allí, per treure-se'l de sobre, li van explicar que podria ser més útil "des de fora". Sense pensar-s'ho dues vegades, Trevijano va viatjar a Portugal i va oferir a Estoril els serveis que havien rebutjat a la Zarzuela. Però Don Joan tampoc es va empassar l'ham. Quins uns els Borbons per no calar a primera vista les ambicions d'un arribista. Llavors, sense el consentiment del comte de Barcelona, Trevijano va organitzar fosques conjuracions amb al-

guns generals que estaven en desacord amb el franquisme, sense que mai s'arribés a res concret.

Home de moltes lectures i posseïdor d'una formidable memòria, Trevijano és, no obstant, l'home que més s'ha equivocat en els seus vaticinis polítics. El seu vell odi cap al PSOE i el seu odi actual cap a la monarquia és un odi obsessiu que li resta tot valor als seus raonaments. Que Joan Carles hagi regnat durant anys en natural consonància amb un govern socialista sempre ha exasperat Trevijano. Tinc entès que aviat publicarà un llibre en el qual ens explicarà l'enorme error que hem comès els espanyols per no comptar amb ell. Serà un llibre-totxo, com tots els seus llibres. Però al mitjà de comunicació abans esmentat la crítica serà segurament excel·lent.

■ José Luis de Vilallonga